

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmae Virtvtvm, Ac Vitiorvm , Tomus ...

Guilelmus <Peraldus>

Lvgdvni, 1585

De commendatione Fidei. Cap. IIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46132)

tur fides Christiana tot habeat veritatis suæ argumenta, inexcusabiles sunt tot argumentis nolentes acquiescere, & merito puniuntur. Valde incredulus est, cui tot testimonia facere fidem non possunt. Valde ponderosus est vel valde debilis, quem tot appodiationes sustentare non sufficiunt. Nec mirum si offenditur prima veritas, quando tot pignoribus signorum vel aliarum probationum ei non creditur, cum paucioribus testibus crederetur vni Iudæo vel Saraceno. De punitione in fidelium, legitur Deuteron. 18. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui, &c. Qui autem verba eius quæ loquetur in nomine meo audire noluerit, ego vltor existā. Quod verbum assumit Petrus Act. 3. dicens: Omnis anima quæ non audierit prophetam illum, exterminabitur de plebe. Eiusdē 4. Non est in alio aliquo salus, nec nomen est aliud sub cælo datum hominibus in quo oporteat nos saluos fieri. & Io. 3. Qui non credit, iam iudicatus est: quia non credit in nomine vni geniti filij Dei. Hoc autem est iudicium, id est, causa damnationis, dicit August. quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines tenebras magis quam lucem, & eiusdē 8. Si non credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro. Et eiusdē 15. Si non venissem, & locutus eis non fuisset, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Esa. 67. Gens, & regnum quod non seruiert tibi, peribit. Matt. vlt. Qui non crediderit, condemnabitur. Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest intrare in regnum Dei. 1. Cor. 14. Ignorans ignorabitur.

De commendatione Fidei.

CAP. IIIII.

Sequitur de commendatione Fidei. Notandum ergo quod fides Deo multum placet, diabolo displicet, homini multum prodest. de primo Ecclē. 1. Beneplacitum est Deo fides & mansuetudo. Hæ duæ virtutes multum placet Deo in homine: quia fides Deo subiicit intellectum, mansuetudo affectum: vnde Dominus hominem mansuetum & fidelem diligit quasi suum. Fides adeo placet Deo quod sine ipsa nihil placet ei. Hebræ. 11. Sine fide impossibile est placere Deo. Omnes infideles filij iræ sunt. Vnde Io. 3. Qui incredulus est filio, non videbit vitam æternam, sed ira Dei manet super ipsum. Oculi diuinæ misericordiæ non respiciunt nisi vbi est fides. Vnde propitiatorium non excedit arcam. Exo. 25. Arca significat populum fidelem quæ propitiatio diuina non excedit. Remissio enim peccatorum non est extra fidem Ecclē. 11. Hier. 5. Domine oculi tui prospiciunt fidem. Vbi

amor

amor, ibi oculus. Io. 6. Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem misit ille. Crede in Deum est speciale opus Dei & quia Dei donum, & quia Deo valde acceptum: nec mirum si multum placeat Deo fides, quum ipsa primum obsequium faciat Deo. Signum huius placentia: est hoc, quod Deus tantum facit pro fide. Matt. 8. Vade, dixit Iesus Centurioni, & sicut credidisti, fiat tibi, Hieron. Cuique sicut credit, ita fit. Fides Deo placet etiam sine sacramentis: ut patet in Abraham, qui ante sacramentum Circumcisionis per fidem Deo placuit. Gen. 15. Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam. Sacramenta vero sine fide Deus quasi non reputat. Galat. 5. In Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet neque praeputium: sed fides quae per charitatem operatur. Fides porta est per quam princeps vniuersorum intrat ad cor hominis. Ezech. 46. Sine ea non videtur dominus dominum habere in corde, quum non habeat ibi ingressum. Ipsa est porta aurea per quam intravit in mentem virginis lux & decus vniuersae fabricae mundi. Prius enim intravit filius Dei in mentem virginis, quam in ventrem. Luc. 1. Beata quae credidisti: quia perficietur in te quae dicta sunt tibi a Domino. Aug. in li. de Virginitate: Beatior fuit Maria percipiendo fidem Christi, quam concipiendo carnem Christi. Materna propinquitas nihil Mariae profuisset, nisi felicius Christum corde quam carne gestasset. Porta fidei morti & aethori mortis clausa est: nec infernalis exercitus praeualebit aduersus eam. Vnde super illud Mat. 16. Et portam inferi: dicit gl. Qui intimo cordis amore fidem Christi percepit, quicquid ingerit extra, facile vincit. Haec porta sanguinis agni debet habere & in superliminari & in utroque poste, ne exterminator menti noceat. Exo. c. 12. Superliminare tinctum debet esse sanguine Christi, ut intuitu humilitatis Christi & passionis eius mens superbia caueat. In utroque etiam poste debet esse sanguis agni, ut exemplo Christi, nec aduersa mens timeat, nec prospera concupiscat. ¶ Fides porta est tabernaculi, scilicet militantis Ecclesiae, ubi hostia offerenda est Leuit. 17. Homo quilibet de domo Israel, qui occiderit bouem, aut ovem, siue capram, in castris, siue extra castra, & non obtulerit ad ostium tabernaculi oblationem Domino, sanguinis reus erit. Nec mirum si fides valde est Deo grata: quia sine fide Deus non colitur, quum de eo non cognoscatur quare timendus sit, vel amandus, vel obsequio honorandus. ¶ Fides thesaurum absconditum regni caelestis quem daturus est Dominus seruientibus sibi hominibus ostendit. Fides primum Dei hostem, scilicet sensum humanum occidit. Hostis iste in sapientibus hu-

ius mūdi est fortissimus hostis Dei, qui significatus est per cinifes, quorū plaga non legitur curata. Exod. 8. Cinifes de pulvere terræ educti, argumenta sunt philosophorum de subtili terreno sensu prodeūtia, qui oculum fidei lædunt. Vnde glo. Orige. Hoc animal corpus cui infederit acerbissimo terebrat stimulo, vt quem volantem videre quis non valet, sentiat stimulārem. Hoc ergo animal arti dialecticæ comparatur, quæ minutis & subtilibus verborum stimulis animas terret, & tāta calliditate circumuenit, vt deceptus non videat, nec intelligat vnde decipiatur. Hæc plaga non curatur. Idola enim philosophorum remanserunt, quum idola gentiū destructa fuerunt, vt ait quidā. Fides intellectum captiuat in seruitium Christi 2. Corin. 10. In captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequiū Christi. Fides in arce mentis, scilicet in intellectu insigne regium ponit, scilicet filium in cruce pēdentem de morte, & de mortis authore triumphantem. ¶ Item fides matrimonium inter animam & Deum inuitat. Osee 2. Sponsabo te mihi in fide, quod charitas consummat 1. Corin. 6. Qui adhæret Domino, vnus spiritus est cum illo. ¶ Fides est velut anulus argenteus positus in digito sponsæ. Ornamentum enim est à Christo datum rationi, quæ per digitū intelligi potest: quia discretiua est. Anulus nec excedere debet, nec excedi: sic fides nec excedere debet, nec excedi. Nō enim debet Christo attribuere alter quid, quod eius non sit: nec de eo negare quod ipsius sit. In argento verò intellige quod fides cādore puritatis & luce salutaris veritatis debet resplendere, & suauitate sincera confessionis debet resonare. Argentum enim candidum est & resonat. ¶ Item fides virginitas est, meatu intellectu à corruptione erroris seruās, & vndique protegens, sicut anulus digitū cingit ex omni parte. ¶ Fides quantum proprio sensui detrahit, tantum intellectum diuini sensus capacem facit: sicut Sapiens dicit de propria voluntate, quod tantum virtuti adiciens, quantum propria voluntati detraxeris. Qui vult venire post Christum, debet abnegare semetipsum: iuxta verbum Domini Matth. 16. & quantum ad propriū sensum, & quantum ad propriam voluntatem. ¶ Fides primogenita est inter virtutes: ideo merito à Deo benedicta. Beati qui non viderunt, & crediderunt. Ioan. 20. & Lucæ 16. Beati oculi qui vident quæ nō videtis: quod de visu fidei intelligendum est. Galat. 3. Qui ex fide sunt, benedicentur cum fideli Abrahā: proptet prædicta nō est mirum, si fides Deo placeat. ¶ Diabolo verò multum displicet: nec mirum, quū ipsa ei

culsum

cultum & honora, qui ei in mundo exhibebatur, abstulerit: ipsa
 diabolū expulit ab hominibus, & quantū ad animas, & quantū
 ad corpora. Act. 15. Fide purificans corda eorum. Marc. vlti. Si-
 gna autem eos qui crediderint hæc sequentur. In nomine meo
 demonia eiciant: hæc est quæ diabolo resistit. 1. Petr. vlti. Cui
 resistite fortes in fide. Ipsa est scutū, ignea tela inimici extin-
 guēs. Ephes. 6. In omnibus sumentes scutū fidei, in quo possitis
 omnia tela inimici ignea extinguere. Ipsa est lorica totum ho-
 minem interiorem à diabolo protegens. 1. Theslal. quarto: So-
 brij simus indui lorica[m] fidei. Ipsa caput serpentis infernalis,
 quod est error vel infidelitas, conterit. Gen. 3. Ipsa conteret ca-
 put tuum. Ecce. 25. Non est caput nequius super caput colubri.
 Sicut caput noui hominis fides, scilicet diligentissime custo-
 diendum est, secundum illud Matth. capit. decimo: Estote pru-
 dentes sicut serpentes: sic ad destruendum caput serpentis in-
 fernalis, scilicet errorē, maximè est conandū. Et in primo pec-
 cato angeli, & in primo peccato hominis error videtur fuisse.
 Esaiæ 14. Ero similis Altissimo. Gene. 5. Nequaquā morte mo-
 riemini. Scit enim Deus &c. Fides diabolū de arce mentis
 expellit, ponens ibi vexillum Christum in cruce pendentem.
 quod multū diabolo displicet. Quum enim superbissimus sit,
 multum displicet sibi, quum ab arce mentis expellitur & cum
 vexillum illud exosum ei sit, eò quòd in cruce deuictus fuerit,
 hoc vexillum timet hostis sciens adesse regis præsentiam. Non
 enim dat regale vexillum exercitui, nisi rex præsens fuerit. Vi-
 dens ergo illud, de victoriā desperat: sciens se contra regem di-
 micare. Item quia diabolus in cruce deuictus fuit, multum ti-
 met crucem. Bernar. Nullus dæmon propè stare poterit, vidēs
 gladiū in quo deiectus est: crucem scilicet. ¶ Fides lux est, val-
 de exosa latroni infernali. Io. 3. Qui male agit, odit lucem. Iob
 34. de latronibus: Quum subito apparuerit aurora, arbitrantur
 vmbra[m] mortis. Ipse est vt falsus mercator volēs homines de-
 cipere: ideò tenebras querit. Et est velut deformis adulter, qui
 non vult se ad lucē ostendere. Iob 24. Oculus adulteri obseruat
 caliginem. ¶ Fides oculus est quem coruus infernalis multum
 querit eruere: sicut coruus visibilis primò currit ad oculum ca-
 daueris. Nec mirum, quum fides diabolū & eius insidias dete-
 gat. Sine fine hostis inuisibilis nō videtur: & ideò non cauetur.
 Oculum fidei diabolus seruientibus sibi velat, ne videant quò
 ducantur, sicut solent oculi velari his qui ducuntur ad patibulū.
 Quidam senex dicit in vitis Patrum: quando operiuntur
 oculi

oculi animalis, tunc circuit ad molendinum, alioquin non ambulat in circuitu molæ, sic diabolus si operuerit oculos mentis, in omne peccatum humiliat hominem. Iudic. 16. Sampson erutis oculis ad molam circuit. Fides est oculus dexter animæ, quo amissio homo ad pugnam inutilis est: ideo hostis inuisibilis fidem multum conatur destruere. 1. Reg. 11. In hoc feriã vobiscum fœdus, vt etiam omnium vestrum oculos dextros. Cuius intentio erat, quod dextris oculis erutis, quum operirentur sinistri scuto, ipsi inutiles fierent ad pugnam. ¶ Fides diabolo non cessat contumeliam facere, ipsa ostendit eum nullius creaturæ dominum esse, & authorem totius mali, & propter culpam suam iam iudicatum. Ioan. 16. Princeps mundi huius iam iudicatus est: ideo non est mirum, si fides multum exosa est diabolo. ¶ Fides est valde utilis homini: ipsa est lux tenebras infidelitatis expellens: vbi fides non est, tenebræ sunt. Exod. 10. Factæ sunt tenebræ horribiles in vniuersa terra Ægypti. Et subditur: Vbicunque habitabant filij Israël, lux erat. ¶ Fides inter opera creationis prima est, in minori mundo, homine scilicet: sicut lux in maiori mundo prima fuit. Genesi. 1. Post creationem cæli & terræ, subditur: Fiat lux, &c. ¶ Fides columna nubis est de Ægypto tenebrarum errorum intellectum potenter educens. Exod. 13. Fides columna est fulciens cor hominis. Vetus enim homo qui per ea significatus est, habet caput tremulum: & oculos caligantes: sed fides viuax, & oculum intellectus illuminat, & cordi vacillanti fulcimentum præstat. Est enim fides fida & salutaris credulitas. Bern. in 5. lib. de consideratione. In his quæ fidei sunt omnino cauenda est confessio, ne aut incertum opinionis fides figat, aut quod firmum fixumque est, fidei opinio reuocet in questionem. Opinio enim si habet assertionem, temeraria est: fides si habet hesitationem, infirma est. ¶ Et notandum quod columna illa ex parte filiorum Israël lucida erat: ex parte verò Ægyptiorum, tenebrosa: sic fides fidelibus lux est, quam infideles tenebras reputant: maxime quantum ad ea quæ pertinent ad incarnationem filij Dei, & liberationem generis humani. Ipsi sunt quasi nocturæ lucem reputantes tenebras. Esaia 5. Vt qui dicitis bonum malum, & malum bonum: ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem. Fides videtur eis stultitia, quum tamen sit vere sapientia. 1. Corinth. 1. Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus. Fides est lucerna, ad quam in nocte vitæ præsentis ambulatur. 2. Corinth. 5. Per fidem ambulamus, & non per speciem. Augustinus in lib. de Fide, ad Petrum: Si qui

quis nō ambulauerit per fidem, non perueniet ad speciem. ¶ Fi-
des ceteris virtutibus lumē ministrat. Ipsa est stella matutina,
solem iustitię & intelligentię præueniens. Per eam oritur dies
gratię, quę sequetur dies glorię. Ipsa est stella cardinalis nau-
gantibus per mare huius mūdi, portam ostendens & patriam.
Ipsa est stella reges spirituales ad Saluatorem adducēs. Matt. 2.
Ipsa est prima gemma in corona intellectus, quę ex quinque
luminibus fabricatur. Corona intellectus est lumē salubris co-
gnitionis. Job 31. Librum scribat ipse qui iudicat, vt in humero
meo portem illum, & circumdem illum quasi coronam mihi.
¶ A sole intelligentię quasi quinque radij luminis viui fluunt
super intellectum nostrum: scilicet lumen fidei, cōsiliij, pruden-
tię, intellectus, & sciētię. Diuersitas verò horum luminum vi-
detur sic posse ostendi. Anima ad tria habet cōparationem: sci-
licet ad principiū a quo est, scilicet ad Deum: & ad opera, quo-
rum ipsa est principium: & ad ea quę dant ei occasionem, vt sit
principium eorum, instruēdo scilicet eius intellectum, vel mo-
uendo affectū siue voluntatem. Signa uaturalia vel positiua in-
tellectum instruunt: bona & mala inquantū talium, talia mo-
uent affectum. Fides est lumen illuminans intellectū circa prin-
cipium, a quo est anima, ostendens ei Dei maiestatem, & iusti-
tiam, & misericordiam Dei in creaturas racionales. Donum ve-
ro cōsiliij & virtus prudentię illuminat animū circa opera quo-
rum ipsa est principium. Ad cōsiliū pertinet deliberare an ali-
quid sit faciendum. Ad prudentiam verò pertinet prouidere, vt
opus fiat eo sine quo debet, & vestire illud aliis debitis circum-
stantiis: prudentia verò prouidere debet vt opus agentis sit fru-
ctuosum, Deo gratum, proximo lucens per bonum exemplum.
Et sicut alterius scientię est cognoscere an expediat aliquem
sanari, alterius verò cognoscere qualiter aliquis sit sanandus,
quia primum pertinet ad theologiam, secūdam ad medicinam:
sic aliud lumen est donum cōsiliij quàm prudentię. Donum verò
scientię proprię pertinet ad bonum & malum, inquantum mo-
uent affectum nostrum. Vnde a tali materia denominatur. Gen.
2. Cū dicitur lignum sciētię boni & mali. Et eiusdem 3. Eritis
sicut dij, sciētes bonum & malum. Ad hoc donum pertinet co-
gnoscere deceptiones, quas bona presentia, & mala quę non
sunt vera bona, vel vera mala faciunt hominibus. ¶ Tripliciter
fallunt homines bona temporalia. Primò, quia faciunt eos cre-
dere quòd ipsa habeāt suauitatem veram & magnam, cū ali-
ter sit. Sic fallūtur voluptuosi. Eccle. 7. Inueni amariorem mor-

te mulierem, hæc mulier voluptas carnalis est, & temporalis. Secundo faciunt credere q̄ in eis sit copia, cum in veritate exinaniant possessores suos Luc. 1. Diuites dimisit inanes. Terrio faciunt credere, q̄ sit honor, quod est ignominia. Luc. 16. Quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum. Propter has deceptiones cupiunt homines non vera bona pro veris bonis. Fugiunt etiam mala pœnæ præsentis, quæ non sunt vera mala, pro veris malis, quæ sunt mala culpæ & mala futura. Ad donū verò intellectus pertinet cognoscere signa naturalia & positiva, scilicet creaturas quæ sunt quasi libri naturales, & sacramenta, quæ sunt quasi signa positiva, & situs, & formas, & ornatus ecclesiarū, & ministrorum, & habitus religiosorum, & similia, in quantum pertinent ad salutem animarum. Quæ significatio præcipue est ratione similitudinis. Verbi gratia: Homo per terrā significatur ratione similitudinis, vt intelligat homo se ad modum terræ esse sterilem, nisi excolatur, & quod super nihil tēporale debet esse fundatus: sed Deo inniti, & quod de super irrigari debet rore gratiæ & pluuiæ doctrinæ. ¶ Item fides est initiū vitæ spiritualis. Per fidem enim habitat Christus in cordibus nostris. Eph. 3. Qui vita est, vt ipse ait Io. 14. Et sicut vnūquodque vitium mors spiritualis est: sic vnaquæque virtus vitæ est. Vnde dicitur Rom. 7. de prudentia spiritus q̄ vitæ est. ¶ Fides vitæ est intellectus. Est enim viuus radius à vero sole procedens, sufficiens ad producendum fructum boni operis, sicut arbor viuæ fructus ex se producit. Ipsa etiam est causa residui vitæ spiritualis. Ipsa causa amoris est, qui dicitur vitæ animæ. Vnde super illud Gal. 5. Fides quæ per dilectionem operatur: dicit gloss. Opus fidei dilectio est. Bernard. ad fratres de Monte Dei: Vitæ animæ amor Dei. Hunc fides concipit, spes parturit, Spiritus sanctus format & viuificat, lætatur lectio, meditatio pascit, oratio cōfortat, & illuminat. Amor Dei dici potest vitæ: quia opera bona ideo sunt Deo accepta & remuneratione digna, quia ex amore Dei processerunt, & in hoc attendi potest vitæ corū. Fides ergo causa est dilectionis, & per dilectionem causa est operum. Vnde ipsa est prima pars vitæ gratiæ, & causa totius residui vitæ. Ideo bene dicitur Rom. 1. & Hebr. 10. quod iustus ex fide viuat. Et Gal. 2. in fide viuio filij Dei. Vitæ etiam gloriæ ex fide erit. 1. Io. 5. Vitam habebitis æternam, qui creditis in nomine filij Dei. Extra fidē nihil viuat: in mari mortuo nihil viuere potest, sed ante faciē fidei ibit mors. Habac. 3. Ipsa est lux quæ oritur his qui sunt in vmbra mortis; &c. Esa. 60. Habit

Habitantibus in regione vmbre mortis, &c. ¶ Ante faciem eius ibit triplex mors. Prima mors culpa. Prouerb. 5. Per misericordiam & fidē purgantur peccata. Galat. 2. Ex operibus legis non iustificatur homo, nisi per fidem Iesu Christi. Roma. 1. Iustificati igitur ex fide, &c. Actuum 10. Huic omnes propheta testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum. In hoc omnis qui credit iustificatur. Secunda est mors temporalis, quæ in portam vitæ æternæ per fidem conuertitur. August. 13. libro de Ciuitate Dei: Tantam Deus fidei gratiam præstitit, vt mors quam constat vitæ esse contrariam, instrumentū fieret per quod transiretur ad vitam. Ioan. 11. Qui credit in me etiam si mortuus fuerit, viuet. Intell. Credens etiam mortuus viuit, sicut non credens etiam viuus mortuus est. Tertia mors æterna. Vnde Ioā. 11. Omnis qui viuit, & credit in me, non morietur in æternū. ¶ Item fides est initium salutis humanæ, vt dicit Augu. Et causa totius salutis est aspectus ille Christi in cruce exaltati, qui sanat à morsu serpentum infernalium. Ioan. 3. Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto: ita exaltari oportet filiū hominis: vt omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Hoc significatum est Numeri 21. Roma. 10. Si confitearis in ore tuo Dominum Iesum Christum, & in corde tuo credideris, quia Deus suscitauit eum à mortuis, saluus eris. ¶ Fides est fundamentum omnium bonorum: vt dicit August. Vnde videtur ruinam querere, qui sine ea vult ædificare. Romano. 11. Tu autem fide stas. 1. Corinth. 16. Vigilate & state in fide, Eccles. 2. Qui timeris Dominum, credite illi, & non euacuabitur merces vestra. Esaia 7. Si non credideritis, non permanebitis. In fide stabile est ædificium, cum fides in aliquo destruitur, funditus bonum in eo destruitur. Seneca: Nihil retinet qui fidem perdidit. Qui sine fide est, omni vero bono vacuus est. Vnde de quodam Iudæo, qui propter defectum hospitij in templo Apollinis iacebat, demones qui ibi conuenerant requisiti à magistro suo, quis ibi iaceret: Responderunt, Vah vah, vas vacuum, sed signatum, vt refert Gregorius in dialog. Ille non habebat fidem Christianam: sed sibi in nocte impresserat signū crucis, quia viderat Christianos sic facientes: vnde cum non haberet veram fidem, vacuus erat omni bono. ¶ Item fides est radix omnium bonorum. Cæteræ virtutes sunt radices suorum operum: sed ipsa est radix cæterarum virtutum. Si hæc radix auellatur, cæteræ virtutes arcescunt. August. super Ioan. Sicut in radice arboris nulla profus appa-

ret species pulchritudinis & decoris : & tamen quicquid est in arbore pulchritudinis & decoris, ex illa procedit: Sic ex fidei humilitate, quicquid meriti, quicquid vel beatitudinis anima susceptura est, procedit. Item Gregorius : Sicut rami sine radice virtutis arefcunt: ita quælibet opera, licet bona videantur, nulla sunt si à fidei soliditate disjunguntur. ¶ Fides hominem filium Dei efficit. Gala. 3. omnes filij Dei estis per fidem. Ioan. 1. Dedit eis potestatem filios Dei fieri, &c. 1. Ioann. 5. Omnis qui credit quoniam Iesus est Christus, ex Deo natus est. Augustinus de fide ad Petrum : Sine fide nemo potest ad filiorum Dei numerum peruenire. ¶ Fides est quæ viam ostendit regni. Vnde Augustinus super illud Romanorum 3. Arbitramur hominem iustificari per fidem, Bona ante fidem inania sunt: ita enim mihi videntur esse vt magnæ vires & cursus celerrimus præter viam. Nemo ergo computet verè bona opera sua ante fidem : vbi fides non erat, verè bonum opus non erat : bonum enim opus intentio facit, intentionem fides dirigit. Idem de fide ad Petrum : Sine fide omnis labor hominis vacuus est. Tale quippe est, vt sine vera fide quisque velit Deo placere: quale si quisque tendens ad patriam in qua seipsum bene victurum, relinquat itineris rectitudinem, & improvidus segetur errorem quo non ad beatam vitam perueniat, sed in præcipitium cadat, vbi non gaudium peruenienti detur, sed cadenti interitus inferatur. Idem : Si bona videbantur antequam crederes, curtebas quidem : sed præter viam currendo, errabas potius quàm perueniebas. ¶ Item fides videtur esse mater cæterarum virtutum genitura: vt tangit glo. interli. super illud Matt. 1. Abraham genuit Isaac, &c. ¶ Item fides habet primum congressum in bello spiritali : secundum illud Prudentij : Prima perit campum dubia sub sorte duelli, Pugnatura fides. ¶ Fides in scriptura sacra specialiter victoria adscribitur. Vnde de sanctis dicitur Hebr. 11. quod per fidem vicerunt regna. Vicit fides & regnum inferni, & regnum cæli, & regnum mundi. Regnum inferni vicit, quum fidelibus Christus contriuit portas ereas, & vestes ferreas confregit: & quotidie infernum vincit, dum oratio fidelium animas à porta inferi eripit, & dum ignem infernalem quantum ad eos qui verè fideles efficiuntur, extinguit. Legitur etiam de beato Gregorio, quod cum quodam tempore ante palatia Traiani, qui Imperator fuerat transfret: recordatus clementiæ eius, amarissimè flere cœpit, & pro eo tandiu ante altare S. Petri flens orauit, donec obdormiuit: & ad eum dormien-

tem vox

tēm vox dixit, Traianum precibus eius à pœnis infernalibus liberatum: sed de cætero caueret, ne pro aliquo infideli defuncto orare præsumeret. Regnum cœli etiā vincit: quia quasi quadam violentia illud acquirit. Per fidem enim sancti adepti sunt re-promissiones. Hebræ. 11. Pet. 1. Reportantes finem fidei salutem animarum vestrarum. Item vincit mundum. 1. Ioann. 5. Hæc est victoria quæ vincit mūdum, fides nostra. Fides vincit mundum in quibusdam mundum subiiciendo, in aliis eum abiiciendo. Subiiciendo vincunt mundum; qui remanentes in mundo terrena sibi subiiciunt, & dominantes eis faciunt quodammodo se altiores, & ad impugnandum inimicum potentiores. Faciunt enim inde largas eleemosynas. Qui modus impugandi diabolum valde efficax est. Vnde super illud Psal. Misericordia mea, & refugium meum, dicit Augustinus: De nulla re sic vincitur inimicus diabolus, sicut de misericordia. Et Eccle. 29. dicitur de eleemosyna: Super scutum potentis, & super lanceam aduersus inimicum tuum pugnabit. Econtrario cupidi & auari non sibi terrena subiiciunt, sed potius se terrenis, super humeros suos potentes ea quæ malè acquirunt: & quasi se vino sepe-lientes, similes talpæ super humeros suos ponēti terram quam fodit. Secundò modo vincunt mundum, qui rebus mundi pro amore Christi renuntiant, qui ad modum luctantium se terrenis spoliant, ne diabolus habens, quo eos teneat, deiciat eos & deuincat. Luc. 14. Omnis ex vobis qui non renuntiauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Fides vincit mundum, id est, ea quæ sunt in mūdo: scilicet diuitias, delicias, & honores. Diuitias vincit, dum ostēdit corpus nostrum latronem esse morti condemnatum: de quo patet quòd non decent eum delicia. Senec. Omnes capitali supplicio condemnati sumus, Ecclesi. 33. Seruo maleuolo tortura & compedes. Esaiæ 11. Et erit fides cinctorium renum eius. Diuitias vincit, dum ostēdit eas esse in mscipulam diaboli. Augu. Præda quam vis rapere, in mscipula est: tenes alienum, & teneris à diabolo. Item diuitias vincit, dum æternas longè meliores eis ostendit. Hebr. 10. Rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem & manentem substantiam. 1. Timoth. vlt. super illud, Sectare iusticiam, pietatem, fidem, dicit glo. Qui veram fidem de Deo habet, nō cupit in miseris seculi diues fieri: nec plus est ei mundus, quàm Deus. Gregorius: Vilescunt temporalia, dum considerantur æterna: honores vincit, dum plenos cōfusione eos esse ostēdit. Phil. 3. Gloria in confu-

sione eorum qui terrena sapiunt. Bernar. Omnis purpura illusio-
nis est, postquam Domino in purpura illusum est. Hec tria Moy-
ses fide vicit. Vnde ad Heb. ii. Fide Moyses factus gradis, nega-
uit se filium esse filiae Pharaonis: ecce contemptus honoris: ma-
gis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati ha-
bere iucunditatem: ecce contemptus deliciarum: maiores di-
uitias aestimans thesauro Aegyptiorum improprium Christi:
ecce contemptus diuitiarum: aspiciebat enim in remuneratione.
De hac victoria mundi dicitur 1. Jo. 5. Quis est qui vincit mundum,
nisi qui credit quoniam Christus est filius Dei viui? intelligen-
dum est de illo qui hoc credit fide viua. De fide enim mortua di-
cit Ber. Nec mirum videri potest si nequaquam vincit fides, quae nec
viuit. ¶ Et notandum quod mundus quasi duabus manibus nobiscum
pugnat, scilicet dextera prosperitatis, & sinistra aduersitatis,
prosperis scilicet alliciens, & aduersis terrens: quae ille vincit qui
credit quod Christus est filius Dei. Qui enim hoc credit, cum fi-
lius Dei fuerit summe bonus, nouit quoniam in ipso non fuit
defectus veri boni, nec praesentia veri mali. Vnde cum eo tempo-
ralis prosperitas defuerit, & aduersitas affuerit: cognoscere po-
test, quod temporalis prosperitas non est verum bonum, nec
temporalis aduersitas verum malum: vnde nec illa est appeten-
da, nec ista timenda. Augusti. Omnia bona terrena contempsit
homo Christus, vt contemenda monstraret, & omnia mala terre-
na sustinuit quae sustinenda praecipiebat, vt nec in illis quareretur
felicitas, nec in istis timeretur infelicitas. ¶ Idem: Fides regna
vincit faciendo ne peccatum in nobis regnet. Ro. 6. Non regnet
peccatum in vestro mortali corpore, vt obediatis concupiscen-
tiis eius. Fides est scutum triangulare quo circumdat nos veritas
Dei. Vnus angulus est fides de poenis aeternis. Alius de bonis
aeternis. Tertius fides Christi mediatoris. Fides ostendit iis qui
sunt in pugna spiritali ex vna parte regnum eis paratum, si vice-
rint, ex alia parte patibulum infernale eis paratum, si vici fuerint:
& sic causa est strenue pugnandi & vincendi. Bernar. Quid est
quod non optamus etiam per meliores enses, si oporteat decli-
nare tantam miseriam, ad tantam accelerare gloriam, nisi quod
mortua est fides nostra? ¶ Fides ostendit Christum pugnantibus.
Et hoc tripliciter. Primo vt strenuum ducem strenue agendi exem-
plum dantem. Secundo, vt fortissimum adiutorem. Tertio, vt
liberalissimum remuneratorem. Primo modo ostendit ipse se Apo-
stolis, cum essent clausi in domo propter metum Iudaeorum osten-
dens eis manus, & latus. Lucae vlti. Et Ioan. penulti. & 16. Con-
fide

fidite; ego vici mundum. Thre. 3. Dabis eis scutum cordis labo-
 rem tuum. Augusti. Magna consolatio membrs ex capite. Gre-
 gor. Si passio Domini ad memoriam reuocetur, nihil est adeo
 durum quod non æquo animo toleretur. Hebr. 12. Recogitate
 eum qui talem sustinuit à peccatoribus aduersus semetipsum
 contradictionem, vt non fatigemini animis vestris deficientes.
 Secundo modo ostendit se Christus Stephano pro eo lapidan-
 do, qui vidit gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris eius, tan-
 quam paratum ad adiuuandum. Act. 7. 1. Corin. 10. Fidelis Deus
 qui non patietur vos tentari supra id quod potestis: sed faciet
 cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere. Iosue 1. Con-
 fortare, & esto robustus, noli metuere, & noli timere, quia tecum
 est Dominus. Iob. 17. Pone me Domini iuxta te, & cuiusuis ma-
 nus pugnet contra me. Fides ponit Deum iuxta hominem, in dō
 infra hominē. Per fidē enim habitat Deus in cordibus nostris.
 Vnde ipse pugnans in homine triumphat. 2. Paral. 20. Non est
 pugna vestra, sed Domini. Et post: Non eritis vos qui dimica-
 britis: sed tantummodo confidenter stare, & videbitis auxilium
 Domini super vos. Bernar. Quoties tentationibus resistis, quo-
 ties vincis malignum, noli propriis tribuere viribus: noli in te,
 sed magis in Domino gloriari: quando enim fortis ille arma-
 tus tuæ cederet infirmitati? Tertio modo ostēdit se Deus Abra-
 ham, Genesis decimoquinto. Noli, inquit, timere, ego protector
 tuus, & merces tua magna nimis. August. Labor te terret, vide
 mercedem. Berna. Vtrunque mihi es Domine Iesu, & speculum
 patiendi, & premium patienti: fides determinat nobis & locum
 pugnae spiritualis, & tempus. De loco dicit Ber. In mundo isto
 quasi in stadio certaminis positi sumus, vbi Christus mortuus
 est. Quisquis ergo hic liuorē vel plagā non suscepit, in futuro
 iudicio miles inglorius apparebit. Tempus vero militare est tē-
 pus presentis vite. Iob 7. Militia est vitā hominis super terram.
 Fides ostēdit hostes cum quibus pugnare habemus, & modum
 pugnandi quem habent. Fides etiam ostendit & Deum, & an-
 gelos bonos, & malos aspicientes certamē nostrum. Boni aspi-
 ciūt, vt si vicerimus gaudeāt: mali, vt si victi fuerimus, irideāt.
 1. Corin. 4. Spectaculum facti sumus mūdo, & angelis, & homi-
 nibus. Homo sine fide est quasi homo cæc⁹, qui pugnat cū vidē-
 te. ¶ Fides radix sapientiæ. Ecclesia. 1. Gregorius vocat eam sa-
 pientiam in primo Moralium: Fides est sapientia illa quā non
 vincit malitia. Sapient. 7. Attingit enim à fine vsque ad finem
 fortiter. A fine inquam cogitationis vsque ad finē operis. Fides

enim ostendit cogitationem malam esse velut caput serpentis infernalis, cui fortiter resistendum est. Hieronym. Lubricus est antiquus serpens, & nisi capite teneatur, statim totus illabitur. Item, fides attingit à fine, id est, à creatione mundi, vsque ad finem: id est, vsque ad extremū iudicium. Per beneficium creationis inuitans homines ad Dei seruitium, & per distictionem iudicij exterrens à Dei offensa. Item fides attingit à fine vsque ad finem, à cælo scilicet vsque ad infernum, à delectationibus transitorijs separans homines amaritudine suppliciorum infernalium, & amaritudines quæ occurrunt in seruitio Dei dulcorans magnitudine præmiorum. Greg. Si dulcia querimus, necesse esse vt amara toleremus. Ecclesiast. 1. Vsque in tempus sustinebit patiens, & postea redditio iucunditatis. Sic sapietia disponit omnia suauiter guttas amaritudinum præsentium immensa dulcedine futurorum bonorum condiciens. Fides, dicit illud Esaia 38. In dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi. nunc habitat in cælo, nunc in inferno. Ipsa descendit in infernum viuens, ne descendat moriens. Fides triumphat de vitis, alia aqua lacrymarum submergendo, alia igne infernali exurendo, alia fame ieiuniorū & alijs afflictionibus effugando, & sacerdoti ea exponendo, vt præ erubescetia & confusione ab homine recedant. Fides à Deo fortitudinē recipit. 2. Paralipo. 16. Præbet fortitudinem his qui perfecto corde credūt in eum. Fide Deus ab hostibus protegit. Eiusdem 20. Credite in Dominum Deum vestrum, & securi eritis. Item à periculis eripit. 1. Machabæorum. 2. Ananias, Azarias, Misael credentes liberati sunt de flammâ. Fides miracula facit. Marci 16. Signa eos qui crediderint, hæc sequentur. In nomine meo &c. Matthæi 17. Si habueritis fidē sicut granū sinapis, dicetis monti huic, transi hinc, & transibit, & nihil impossibile erit vobis. Et Marc. 12. Si potes credere, omnia possibilis sunt credenti. Ioan. 14. Qui credit in me, opera quæ ego facio, ipse faciet, & maiora horū faciet. Hebræorū 11. Fide transierunt mare rubrū tanquam per aridā terram. & post: Fide mari Iericho corruerunt. Matthæi 9. Fides tua te saluam fecit: dictū est mulieri patienti fluxum sanguinis, Et Marci 10. dictum est cæco, Vade, fides tua te saluum fecit. Etia fidei informi sunt miracula. Vnde cum Alexander venisset ad montes Caspios, & petiissent filij captiuitatis x. tribuū licentiā egrediendi ab eo, ipse cognita causa inclusionis eorū, quod scilicet recessisset apertè à Deo Israël vitulis aureis immolando, & per prophetas Dei prædictū eos à captiuitate non redituros:

respon

respondit quòd arētius includeret eos. Cumq̄ue angustas vias eorum obstruere vellet molibus bituminatis: videns laborē humanum non sufficere, orauit Deum Israēl vt opus illud compleret: & accesserunt ad se inuicem prærupta montium, & factus est locus immobilis. Et vt ait Iosephus, Deus quid facturus est pro fidelibus suis, si tantum fecit pro infideli? Etiā fides informis triūphare facit. Sicut videtur accidisse Alexandro, cui per somnium Deus apparuit in habitu summi sacerdotis, dum adhuc Alexander in Dio ciuitate Macedoniae esset constitutus: dumq̄ue cogitaret vtrum Asiam posset obtinere, iussit eum considerare nam ipse exercitum eius perduceret: & principum Persarum ei traderet. Qui promissioni eius credidit, & secundum fidem suam factum est ei. Vnde cum ipse Alexander iratus Iudæis veniret Hierosolymam, & pontifex Iudæorum præcepto domini pontificalibus intutus, & reliqui sacerdotes cum eo legitimis stolis induti obuiam exirent ei extra ciuitatē, Alexander intuens antistitem pontificali stola insignem, & super cidarim laminam, in qua scriptū erat nomen Domini, descendit de equo, & adiit eum solus, & nomen Domini adorauit, & pontificem veneratus est. Et obstupuerunt principes exercitus putantes mentem regis ludificatam. Solus Parmenio quæsiuit ab eo, cur sacerdotem gentis Iudææ adorasset: respondit, Non hunc adorauit, sed Deum, cuius principatum sacerdos gerit: nā per somnium in tali habitu Deum conspexi. ¶ Item fides vsque ad Deum attingit. Vnde Augu. Fides est res audax & improba, perueniens quò non pertingit intelligentia: ipsa ascendit super Cherubin, & volat super Seraphin senas alas habentia. Esaiæ 6. Bernar. Quid non inueniat fides? Attingit inaccessa, deprehendit ignota, cōprehendit immensa apprehendit nouissima, ipsam denique aternitatem suo illo vastissimo sinu quodāmodo circūcludit. ¶ Fides est virtus probata, quæ corripit insipientes. Sapi. 1. Ipsa est cōmunis via salutis, & sapientibus, & insipientibus: ipsa in fornace præsentis tribulationis nō læditur, sed melioratur. 1. Petr. 1. Vt probatio fidei vestræ multo pretiosior sit auro q̄ per ignē probatur. Ipsa ordinat & regit totā vitā præsentem. Vnde Apostolus Heb. 11. Opera antiquorū patrū quibus vel Deo placuerunt, vel hominibus mirabiles extiterūt: fidei attribuit, exempla ponens de diuersis libris Veteris testamenti. Apocalyp. 13. Hec est patientia & fides sanctorum. Et hæc de commendatione fidei sufficiant: licet multa ad eius laudē pertinētia deficiant. Apostolus ad Heb. 11. laudes fidei nō compleuit. Deficiet

inquit tempus me enarrantem de Gedeon &c. Vnde nō est mirum si nos eas non expleamus.

De Articulis fidei.

C A P. V.

Sequitur de Articulis fidei. Sunt autē articuli modicae partes fidei, prout fides nominat ea quae creduntur: sicut articulos dicimus modica membra in corpore humano. Arctamur ad articulos credendos: & ipsi crediti arctant nos ad timorem Dei, vel amorem, vel aliam affectionem in Deum. ¶ Et notandum quod non omnia credenda dici possunt articuli fidei. Sunt enim quaedam quae fidem antecedunt, ut quae sunt iuris naturalis, sicut est hoc, quod proximo non est nocendum. Quaedam verò consequuntur fidem: ut antichristum esse futurum. Et licet tam haec, quam illa sint credenda, tamen non sunt articuli fidei, ut videtur quibusdam, quod non sint articuli nisi sint de Deo. ¶ Item notandum quod inter credenda quaedam sunt de Deo, quaedam de aliis. Inter ea verò quae sunt de Deo, quaedam sunt de Deo sine respectu creaturarum, quaedam de Deo per respectum ad creaturas. Quae sunt sine respectu creaturarum, sunt unitas essentiae, singularitas in nobilitate, & supereminētia: cōtra quae blasphemavit Manichaeus ponēs duo principia, bonorum scilicet & malorum, & duos principes lucis & tenebrarum, & duo regna, eternitas, simplicitas, immutabilis personarum Trinitas, & earūdem aequalitas, haec sunt quasi septē stellae in dextera Christi. Apoc. i. Fides enim illuminans circa ista septē, donum Christi est. Inter ea verò quae dicuntur respectu creaturarum, principalia sunt Dei potentia, sapientia, bonitas vel benignitas. Consequētia verò ad haec sunt, creatio, recreatio, & similia. Ex apprehensione verò potentiae, sapientiae, & bonitatis, oriuntur quasi omnes patres diuini cultus. Ex apprehensione diuinae potentiae, adoratio & veneratio. Ad adorationem pertinet humiliatio nostra exterior vel interior, qua recognoscimus nos subesse Deo ad saluandum vel perdendum iure plenissimo. Exterior fit haec recognitio in curuatione, genu flexione, prostratione, & cū exprimimus verbo nostrā subiectionem ad dominatissimā potētiam Dei. Interior verò fit haec recognitio, dum cogitamus prauitatem nostrā diuinā maiestati subiectam. Ad venerationem verò pertinet, quod ad Deum non nisi loti praesumimus accedere, vel sacra loca intrare, vel sacra contrectare. Itē ad eandem pertinet sacrōrum locōrum decor, vasorum & ornamentōrum & illuminarium apparatus, & celebritas diuini officij. ¶ Ex sapientia verò Dei cuncta lucidē inueniente oriuntur timor & pudor, & sollicitudo declinandi ea quae Deo displicent